

YAYLAGÜL, ÖZEN. *GÖSTERGEBİLİM VE DİLBİLİM*. ANKARA: HECE YAYINLARI, 2015. (YAYIN TANITMA)

Iřıl AYDIN ÖZKAN*

Gösterge, gösteren ile gösterilen arasındaki çift yönlü ve nedensiz ilişkilerin meydana getirdiği bir birimdir (İmer vd. 142). Göstergeyi oluşturan iki bileşen vardır: *Gösteren* ve *gösterilen*. Bir ses, harf kümesi, sözcük, ad ya da simge vb. gösteren olarak tanımlanabilir. Gösterilen ise gösterenin gönderimde bulunduğu, işaret ettiği, sezdirdeği, simgelediği somut ya da soyut nesne ve kavramdır.

Göstergebilim ise Amerikalı felsefi C. S. Pierce'ın öncülüğünde oluşan ve göstergeleri çok katmanlı olarak inceleyen bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı her biri kendi konu ve kuramları dahilinde “anlam”ı sorgulayan üç ayrı toplumbilimsel disiplinden doğarak ortaya çıkmıştır: Dilbilim, kültürel antropoloji ve bilgi kuramı (Eziler Kıran 51). Bu nedenle göstergebilim, dilbilim, antropoloji, felsefe, medya, sanat tarihi, psikoloji gibi birçok bilim dalını göstergeler açısından incelemektedir.

Bilindiđi üzere, aynı zamanda toplumbilimin de bir kolu sayılabilecek olan dilbilim, kendisine dil ve anlamı konu edinerek dili bir bütün olarak ele alır ve çok yönlü olarak inceler. Dilin

* Dr., Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, isilaydin86@gmail.com

bir gösterge olduğu düşüncesi dilbilimin bir bilim dalı olarak ortaya çıkışından beri vardır. Diğer bir deyişle bu iki alan arasındaki ilişki her iki alan da meydana geldiğinden beri kabul görmektedir.

Özen Yaylagül, *Göstergebilim ve Dilbilim* adlı kitabında bu iki alanın sıkı sıkıya bağılı olmasından ve konularının örtüşmesinden hareketle göstergebilimi ve dilbilimi bir arada ele almıştır. Kitap, *Göstergebilim ve Dilbilim* olmak üzere iki ana başlıktan oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde göstergebilim incelenmiştir. Göstergebilimin tanımına ve ortaya çıkışına değinildikten sonra, alana damgasını vurmuş iki önemli isim olan Saussure ve Pierce'ın kurama dair görüşleri ve ortaya koydukları gösterge modelleri ele alınmıştır. Yine bu bölümde göstergebilimsel çözümlemenin nasıl yapılması gerektiği çeşitli yönlerden anlatılmıştır.

Kitabın ikinci bölümü dilbilime ayrılmıştır. Altı alt başlıktan oluşan bu bölümün birinci kısmında dil, dilbilim tarihi ve dilbilim kuramları ile dilbilimin sesbilim, biçimbilim, anlambilim gibi konuları ele alınmıştır.

Toplumdilbilim adını taşıyan ikinci kısımda toplumdilbilimin ilişkili olduğu alanlar, çalışma konuları ve yöntemleri incelenmiştir. Dilbilim ve toplumbilimi birleştiren olgular olan iki dillilik, dil türleri, dil planlaması ve dil değişimi gibi konulara bu bölümde değinilmiştir.

İkinci bölümün üçüncü kısmı ruhdilbilim ve onunla ilişkili kavramlar olan dil-düşünce ilişkisi, dilin biyolojik temelleri, dil edinimi gibi bu alanda son yıllarda önem kazanmış olan olarak konulardan oluşmaktadır.

Dördüncü kısımda dilbilimin felsefeyle ilişkili olan bir alt alanı olan edimbilimin kuramları ve ilkeleri üzerinde durulmuş ve edimbilimsel incelemenin çeşitli tümce türleri üzerinde nasıl yapılacağı anlatılmıştır.

Bir diğer alt kısım ise *Metin Dilbilimi, Söylem Çözümlemesi ve Sözbilim* adını taşımaktadır. Bu bölümde genel olarak dilbilimin tümce yapılarıyla ilgilenen ve tümceler arasındaki bilgi akışlarının nasıl gerçekleştiğini araştıran Metindilbilim ve tümcelerde dil kullanımını inceleyen Söylem Çözümlemesi üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümün son kısmında ise Uygulamalı Dilbilim denildiğinde ilk akla gelen konular olan dil öğretimi ve öğrenimi incelenmiştir. Bunun yanı sıra Bilgisayarlı Dilbilim ve Nörodilbilim de bu başlık altında ele alınmıştır.

Kitabın sonunda konuyla ilgili kaynakların toplandığı bir kaynakça da yer almaktadır.

Çalışmada okuyucunun ilgisini canlı tutmak ve öğrendiği bilgileri uygulamaya dökmesini sağlamak için kimi bölümlerin sonunda konuyla ilgili alıştırmalara ve tartışma konularına yer verilmiştir.

Yaylagül'ün bu yayını, Göstergibilim ve Dilbilim gibi yadsınamaz bir şekilde ilişkili olan iki bilim dalını konu almaktadır ve bu alanlarla ilgili temel bilgileri bir araya getirip tek kitapta toplamıştır. Bu nedenle konuya ilgili duyanlar, bu konuda ders veren akademisyenler ve bu alanda ders alan öğrenciler için pratik bir başvuru kaynağı olacaktır. Ayrıca kitabın son yıllarda rağbet gören Toplumsaldilbilim, Ruhdilbilim, Bilgisayarlı Dilbilim gibi yeni araştırma konularına da değinmesi, kitabın yalnızca Dilbilim ve Türkoloji öğrenimi görenlerin ya da bu alanda ders veren öğretim üyelerinin değil, aynı zamanda diğer toplumbilimsel disiplinlerle ilgili araştırma yapan çalışmacıların da ilgisini çekmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

İmer, Kamile vd. *Dilbilimi Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2011.

Eziler Kıran, Ayşe. "Dilbilim-Göstergibilim İlişkileri". *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. Cilt 1. 2011. 51-62.